

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm”
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
____ dos. Zaur Məmmədov
_____ “ ” _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050706.Məşəçilik.

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: “Aqrar elmləri”

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Məşə meliorasiyası və qoruyucu məşəsalma

Kodu: İPF-B24

Tədris ili: IV (2025-2026).

Semestr: VIII

Tədris yükü: Cəmi 40 saat: Auditoriyadan kənar 26 saat Auditoriya saati – 14 (10 saat müəhazirə, 4 saat laboratoriya).

Tədris forması: Qiyabi.

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

Auditoriya N: 314

Saat: III gün 4-cü saat müh.

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı. Ağayev Bahaddin Qasım oğlu

Məsləhət günləri və saat: V gün 14⁰⁰.

E-mail ünvanı: baxadin-0603@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küç., 170-a

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Aslanov N.Q. Meliorasiya torpaqşünaslığı.
2. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları. Bakı, “Elm”- 1999, 352 s.
3. Əzizov Q.Z., Həsəneliyev Ə.Ə. Azərbaycanda suvarmanın tarixi. Bakı, 2001.
4. Асланов Г.К. Мелиорация горных территории Азербайджанской ССР. Изд-во «Элм», Баку, 1997.
5. Abduev M.R. Azərbaycan torpaqlarının meliorativ yaxşılaşdırılması. Hidrotexnika və Meliorasiya İnstitutu. Bakı, 1960.
6. Abduev M.R. Azərbaycanın şorakət torpaqları və onların yaxşılaşdırılması. Bakı, 1961.
7. Cərullayev A.Ş. Meliorativ coğrafiyanın əsasları. Bakı, 2005.
8. Əyyubov Ə.C., Həsənov M.S., Uluxanlı N.D. Termik ehtiyatlar. Azərb. Respub. Coğraf. konf., 11 cild. Bakı, 1999.

Əlavə:

9. Adıgözəlov F.S. Kənd təsərrüfatında sudan səmərəli istifadə edilməsi problemləri. Azərneşr, Bakı, 1987
10. Əliyev A.N., Hüseynov A.Ə. Torpaq coğrafiyası, torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 1995., 88 s.
11. Babayev X.Y., Kərimov İ.C. Antropogen amillərin torpaq və bitki örtüyünə təsirinin aerokosmik verilənlər əsasında tədqiqi. Ə.C. Rəcəbli adına Az.ETB və SBI-nin 85 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfransın materialları. Quba, 26-27 dekabr 2011, 228-237.

12. Babayev X.Y., Əliyeva A.S. Kosmik təsvirlər əsasında subtropik Lənkəran bölgəsinin meşə örtüyünün tədqiqi. Ümummilli lider H.Əliyevin anadan olmasının 88 ildönümünə həsr olunmuş Respublika Elmi Konfransının materialları. Lənkəran, 2011. Səh 47-49

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərinin tədrisi vacib deyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənnlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Meliorasiyası – istifadə olunan ərazinin təbii şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəldilən elmə əsaslanmış təsərrüfat – təşkilati, texniki, bioloji və digər tələblər sistemidir. Kənd təsərrüfatı meliorasiyası əsasən torpaqların, hidroloji və iqlim şəraitinin yaxşılaşdırılmasına istiqamətləndirilir. Buraya torpağın suvarılması, su ilə təmin edilməsi, qurudulması, eroziyaya qarşı tədbirlər, torpağın duzsuzlaşdırılması və s. daxildir. Meliorasiya obyektinə həmçinin torpaq, landşaftlar, iqlim, su obyektləri və pozulmuş (çirklənmiş) torpaqlar və s. ola bilər.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik burcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır. Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır.

- 10 bal – tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal – tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilər.
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir.
- 7 bal – tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir.
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal – suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

- 91-100 bal – əla (A)
- 81-90 bal – çox yaxşı (B)
- 71-80 bal – yaxşı (C)
- 61-70 bal – kafi (D)
- 51-60 bal – qənaətbəxş (E)
- 51 - baldan aşağı – qeyri-kafi (F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə-10 saat, laboratoriyar-4 saat. Cəmi- 14 saat.

No	Keçirilən <u>mühazirə</u> , <u>seminar</u> , mövzuların məzmunu	Saat	Tarix
----	---	------	-------

1	2	3	4
1	Mövzu 1: Meşə meliorasiyası fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri. Meşə meliorasiyasının Azərbaycanda inkişaf tarixi. Plan: 1.Meşə meliorasiyasının öyrənilmə tarixi, tədqiqat metodları və təsnifatı. 2.Meşə meliorasiyası elminin Azərbaycanda inkişaf tarixi. 3. Meşə meliorasiyası fənninin əsas məqsədi və obyektı. 4. Meşə meliorasiyası fənninin qarşısında duran başlıca vəzifələr. 5. Meşə meliorasiya fənninin digər elm sahələri ilə əlaqəsi.	2	
2	Mövzu 2. Meliorasiyanın təsnifatı. Plan: 1.Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri. 2.İqlim və qar meliorasiyası. 3.Fitomeliorasiya və onun əhəmiyyəti. 4.Zoomeliorasiya və onun tətbiqi metodları.	2	
3	Mövzu 3. Azərbaycanda mövcüd tarlaqoruyucu meşə zolaqları. Tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının layihələndirilməsi. Plan: 1.Qoruyucu meşə zolaqları. 2.Suvarma şəbəkələri ətrafında qoruyucu (irriqasiya) meşə zolaqları. 3.Meşəsiz,eroziyaya uğramış sahələrdə meşələrin salınması. 4.Qumluq ərazilərdə meşələrin salınması. 5.İrriqasiya meşə zolaqlarının salınması. 6.Azərbaycanda tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının sahəsi.	2	
4	Mövzu 4. Bataqlaşmış meşəaltı torpaqlarda meliorativ qurutma tədbirləri. Qurutmanın ekoloji problemləri. Plan: 1.Qurutma sistemlərinin elementləri və növləri. 2.Qurutma vaxtı və norması. 3.Qurutma drenajlarının növləri. 4.Qurutma meliorasiyası haqqında ümumi məlumat. 5.Bataqlıqların xarakteristikası. 6.Podzoləmələgəlmə prosesləri. 7.Meliorativ qurutma metodları.	2	
5	Mövzu 5.Meşə meliorasiya aparılmış torpaqların mənimsənilməsi. Plan: 1.Torflu-bataqlıq və subasar torpaqların becərilməsi. 2.Kol və meşə altından çıxmış torpaqların becərilməsi. 3.Azməhsuldar quru dərələrin mənimsənilərək becərilməsi metodları. 4.Çöl və meşə-çöl zonalarında əkilməmiş torpaqların becərilməsi. 5. Torflu -bataqlıq və çaybasar torpaqlar 6. Meşə torpaqları əkin dövriyyəsinə cəlb olunması. 7. Meşə döşənekləri və humus qatı. 8. Az məhsuldar olan torpaqlar.	2	
	Cəmi:	10 saat	

Laboratoriya məşğələləri

N	Mövzular	Saat
1	Mövzu 1. Qurutma meliorasiyası.Bataqlıqların qurudulması. İş 1. Qurutmanın əsas metodları və texnikasının tətbiqi üsulları.	2

	İş 2. Torpaqların qurudulmasının metodları.		
2	Mövzu 2. Torpaq eroziyasına qarşı mübarizə tədbirləri. İş 1. Su eroziyasının növlərinin təyini. İş 2. Eroziyaya qarşı görülən tədbirlər sistemi.	2	
	Cəmi:	4	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

- Tələbə meşə, landşaftlar, iqlim, su obyektlərinin və çirklənmiş torpaqların meliorativ tədbirlərini bilməli;
- Kompleks meliorativ tədbirlərin tətbiqinin ən mütərəqqi üsullarını öyrənməli;
- Meliorasiyanın müxtəlif növlərini iqlim, qar, fitomeliorasiya, mikroiqlim, mezo və makroiqlim yaratmaq üsullarını bilməlidir.

XII.Fənn üzrə təlim nəticələri.

FTN 1. Azərbaycanda qoruyucu meşəsalmanın tarixini və bu sahədə dövlət strategiyasını bilməli.

FTN 2. Meliorativ meşə əkinləri yaratmaqla torpaq eroziyasının qarşısının alınması, torpaq sürüşmələri, sel subasma hadisələri təhlükəsinin aradan qaldırılmasının təhlil etməyi bacarmalı.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollektiv sualları.

1. Meşə meliorasiyasının öyrənilmə tarixi, tədqiqat metodları və təsnifatı.
2. Meşə meliorasiyası elminin Azərbaycanda inkişaf tarixi.
3. Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri.
4. İqlim və qar meliorasiyası.
5. Fitomeliorasiya və onun əhəmiyyəti.
6. Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri.
7. Qoruyucu meşə zolaqları.
8. Qurutma sistemlərinin elementləri və növləri.
9. Qurutma vaxtı və norması
10. Az məhsuldar olan torpaqlar

XV. İmtahan sualları:

I blok

1. Meşə meliorasiyasının öyrənilmə tarixi, tədqiqat metodları və təsnifatı.
2. Meşə meliorasiyası elminin Azərbaycanda inkişaf tarixi.
3. Meşə meliorasiyası fənninin əsas məqsədi və obyekti.
4. Meşə meliorasiyası fənninin qarşısında duran başlıca vəzifələr.
5. Meşə meliorasiya fənninin digər elm sahələri ilə əlaqəsi.
6. Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri.

II blok

7. İqlim və qar meliorasiyası.
8. Fitomeliorasiya və onun əhəmiyyəti.
9. Zoomeliorasiya və onun tətbiqi metodları.
10. Qoruyucu meşə zolaqları.
11. Suvarma şəbəkələri ətrafında qoruyucu (irriqasiya) meşə zolaqları.

12.Meşəsiz,eroziyaya uğramış sahələrdə meşələrin salınması.

III blok

13.Qumluq ərazilərdə meşələrin salınması.

14.İrriqasiya meşə zolaqlarının salınması.

15.Azərbaycanda tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının sahəsi.

16.Qurutma sistemlərinin elementləri və növləri.

17.Qurutma vaxtı və norması.

18.Qurutma drenajlarının növləri.

IV blok

19.Qurutma meliorasiyası haqqında ümumi məlumat.

20.Bataqlıqların xarakteristikası.

21.Podzoləmələgəlmə prosesləri.

22.Meliorativ qurutma metodları.

23.Torflu-bataqlıq və subasar torpaqların becərilməsi.

24.Kol və meşə altından çıxmış torpaqların becərilməsi.

V blok

25.Azməhsuldar quru dərələrin mənimsənilərək becərilməsi metodları.

26.Çöl və meşə-çöl zonalarında əkilməmiş torpaqların becərilməsi.

27.Torflu -bataqlıq və çaybasar torpaqlar

28.Meşə torpaqları əkin dövryyəsinə cəlb olunması.

29.Meşə döşənəkləri və humus qatı.

30.Az məhsuldar olan torpaqlar.

Meliorasiya fəninin sillabusu 050706 - Meşəçilik.İxtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus "Aqrar elmlər" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (23 may 2025-ci il protokol 09)

Fənn müəllimi:

m.B.Q.Ağayev

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov